

TARWACKA, A. – ZABŁOCKI, J. *Rzymskie prawo publiczne.*
Warszawa: Wolters Kluwer, 2021, 285 s.

Dva přední romanisté z varšavského Univerzity Kardynała Wyszyńskiego zpracovali publikaci věnovanou oblasti římského práva, která je ve srovnání s právem soukromým stále ještě spíše pověstnou Popelkou – zaměřili se totiž na problematiku římského veřejného práva. Kniha je přitom koncipována tak, aby čtenáři byli seznámeni s klíčovými instituty veřejného práva starověkého Říma, a to včetně jejich vývoje, i když ne vždy se to beze zbytku podařilo.

Výklady jsou vedeny v chronologickém pořádku, jak ostatně u takového tématu bývá obvyklé. Začínají proto královskou dobou, poté následuje vyličení období republiky a obou fází císařství – principátu a dominátu. Každý z oddílů je stručně uveden nástinem politického vývoje, případně, jako tomu je u části věnované republice, uzavřen obsírnějším výkladem o příčinách její krize a o událostech vedoucích k pádu republikánského zřízení.

Autoři se především soustředili na otázky tradičně spojované s tím, co je označováno jako římské veřejné právo. Nejvíce prostoru je proto věnováno tzv. ústavnímu právu, tedy lidovým shromážděním, senátu, a především jednotlivým úředníkům. To, co by čtenář v knize zaměřené na veřejné právo antického Říma možná nečekal, jsou podrobné výklady o pramenech práva, které se běžně objevují v „klasických“ pojednáních o soukromém římském právu, a ještě méně to pak jsou výklady o římském náboženství a zejména jednotlivých kněžských kolegiích. Bez nich by však pochopení vývoje římské společnosti zůstalo jen na půl cesty. Tehdejší náboženské představy se totiž promítaly také do veřejného „laického“ života, měly vliv nejen na chod těch nejvyšších státních orgánů, v této souvislosti snad postačí připomenout nezastupitelnost provedení auspicií před zasedáními lidových shromáždění, ale jejich výrazné stopy nalézáme rovněž například v trestněprávní úpravě.

Problematika římského veřejného práva je vždy zasazena do širších souvislostí. Proto jsou také do jednotlivých oddílů zařazeny subkapitoly věnované například organizaci společnosti v jednotlivých vývojových etapách. Autoři si byli také dobře vědomi, že obraz fungování římského státu ve všech jeho stádiích vývoje by nebyl úplný, a často by byl dokonce zkreslený, bez nástinu organizace armády, stejně jako bez zmínky o romanizaci Římské říše. Podstatnou část výkladů z tohoto důvodu zaměřují na společenskou strukturu a její změny. V souvislosti s republikou se jedná především o patricie a plebeje, stejně jako o nobilitu, za císařství pak stav senátorů, jezdců a dekurionů, respektive o *honestiores* a *humiliores* za dominátu.

Autoři se podrobně věnovali také tzv. administrativní organizaci římského státu. V období republiky zaměřili svou pozornost především na municipia a kolonie, za principátu se pak jedná zejména o městské rady a císařské i senátní provincie a za dominátu nejen o dělení římského státu na prefektury, diecéze a provincie, ale do této kapitoly jsou zařazeni rovněž nejvyšší úředníci působící na císařském dvoře. Poněkud překvapivě je v recenzované knize jen velmi málo místa, spíše se jedná pouze o okrajové zmínky, vyhrazeno oblastem, které jsou pro veřejné právo tak typické, jako je právo trestní a problematika veřejných financí, zejména výklady o daních a poplatcích.

K vlastnímu textu jsou v překladu připojeny ukázky z pramenů týkající se římského veřejného práva. Nejedná se přitom výlučně o právní prameny, jako jsou tzv. královské zákony a zákon dvanácti desek spolu s některými tituly z justiniánských Digest (poněkud překvapivě zde chybí *liber singularis Enchyridii Sexta Pomponia*), ale také o prameny literární. Ty zastupují ukázky ze Suetonia, Tacita, Cassia Diona a Aurelia Victora. Především se však jedná o celou řadu pasáží z Attických nocí Aula Gellia.

Na závěr knihy je připojen obvyklý věcný rejstřík a také oddíl nazvaný „Kazusy“. Ten obsahuje 50 případů vytvořených autory doprovázených otázkou, přičemž odpověď na ni má být zdůvodněna. V knize bohužel absentuje seznam literatury, který nemohou nahradit odkazy v poznámkách pod čarou.

I přes uvedené výhrady ohledně neúplnosti výkladů se jedná o zajímavý pokus seznámit studenty práv, stejně jako i všechny, kteří se zajímají o historii starověkého Říma, s různými otázkami vážícími se k římskému veřejnému právu.

Michal Skřejpek

doi: 10.14712/2464689X.2023.20